

ROOFZWAMMEN

Thom Kuyper hield ooit een lezing over parasitaire paddenstoelen. Hoe interessant die ook was, ik ben het meeste vergeten. Maar Thoms slotzin is mij altijd bijgebleven. Die kwam er op neer dat onze kijk op parasieten voor een deel afhangt van ons eigen wereldbeeld: wie de wereld ervaart als vijandig zal de natuur eerder zien als een slagveld waar organismen elkaar bestrijden, met parasieten als de ultieme predators. En natuurlijk zijn er parasieten die hun gastheer in luttele jaren ten gronde richten, maar ze zijn in de minderheid. Want het is niet echt een handige strategie. Want boomzwammen bijvoorbeeld die wat minder gulzig zijn, kunnen nu eenmaal veel langer van hun gastheer profiteren.

Net zo min als roofdieren een luizenleventje leiden, zo kunnen binnengedrongen boomparasieten op hun lauweren rusten. Integendeel, ze moeten keihard aan de slag om het verdedigingssysteem van de boom te slechten. Bij oude of door omstandigheden sterk verzwakte exemplaren gaat ze dat wel lukken. Maar niet bij bomen in de kracht van hun leven die alleen de pech hadden een wondplek te hebben opgelopen. In de loop der jaren heb ik spectaculaire voorbeelden van herstel gezien.

Halverwege de jaren '90 vroeg een vriend mij om naar de oudste eik van Amsterdam te komen kijken. Deze staat in Artis en met zijn 150 jaar heeft hij een stamomtrek van bijna 5 meter. Bij werkzaamheden had een aannemer 60 cm grond rond zijn stam gedepeoneerd. Op de scheidingslijn van boom en verse aarde was de bast gaan rotten en hier hadden zich flinke exemplaren van de Platte tonderzwam genesteld. Hoewel deze zwam een voornamelijk saprotroof groeiende soort is, zag ik de toekomst van deze boom somber in. Maar ik had buiten de vitaliteit van deze eik gerekend: elke twee jaar dat ik kwam checken, zag ik de nieuw verschenen vruchtlichamen van de Platte tonderzwam kleiner en kleiner worden. De boom zag blijkbaar kans om het door de zwam aangetaste hout af te gredelen middels een intern gevormde calluslaag die ondoordringbaar was voor de zwamhyfen.

Vergeleken met echte parasieten is de Platte tonderzwam misschien maar een watje, maar ik heb een soortgelijk fenomeen kunnen gadeslaan met Dennenvoetzwam en Schubbig bundelzwam die beide over zwaarder geschat beschikken. De Dennenvoetzwam groeide twee jaar achtereen vlak bij een enorme Sitkaspar langs een fietspad op de route van mijn hardlooperdijk. Inmiddels heb ik deze zwam al 5 jaar niet meer aangetroffen. Een soortgelijk verhaal gaat op voor de Schubbig bundelzwam die groeide aan de voet van een grote Es in een tuin in Vledder. Daar kom ik minder vaak, dus ik weet niet of die bundelzwam zich nog wel eens heeft laten zien. Maar die Es staat er nu al meer dan 10 jaar nog steeds fantastisch bij en lijkt als overwinnaar uit de strijd te zijn gekomen.

Behalve met roofzwammen krijgen bomen ook te maken met aantasting door insecten. Zo kunnen Fijnsparren veel last hebben van de Letterzetter, een miniem kevertje dat gangen vreet in het net onder de bast gelegen cambium en daar eitjes legt om nieuwe Letterzettertjes op de wereld te zetten.

Afgelopen januari werd de Paddenstoelen Werkgroep Drenthe gebeld door een beheerder van SBB met de mededeling dat een van de naaldbosreservaten last had van de Letterzetter. Dit is een gevolg van de afgelopen zeer warme en droge zomer die veel Fijnsparren verzwakt heeft. Samen met de beheerder en een boscoloog zijn we gaan kijken. Van verre haalde je de aangetaste bomen er zo uit dankzij een wit uitgeslagen harslaag waarmee de Fijnspar probeerde om zich te verweren tegen het vraatzuchtige kevertje. Zo te zien tevergeefs, want de meeste sparrentoppen waren al afgestorven. Als paddenstoelenliefhebbers stonden we nu voor een dilemma. Dit perceel behoorde tot de top 3 van mycologisch waardevolle fijnsparrenbossen en we hadden vastgelegd dat er geen enkele ingreep meer zou plaatsvinden. Toen mijn vrouw mij door de telefoon hierover hoorde overleggen, vond ze ons volkomen getikt: hadden we na veel moeite eindelijk een paar sparrenbossen voor paddenstoelen veiliggesteld, lieten we zo'n bos vernielen door een kevertje! Toch hebben we gekozen voor niets doen, ook omdat het aantal aangetaste sparren relatief meeviel. In het naburige perceel had de Letterzetter ernstiger huisgehouden en daar is afgesproken om alle aangetaste bomen te kappen en zo snel mogelijk te verwijderen voordat een nieuwe generatie kevers voor nieuwe aantastingen zorgt.

door Rob Chrispijn